

Rinze Ijbema - Zondag 21

[1] Als je dominee wordt moet je een hele serie examens doen. Op één van die examens kreeg ik deze vraag: 'De vrijmaking uit 1944' (je weet wel, toen de vrijgemaakte kerk waar wij bij horen zich afsplitste van de synodale kerk) 'de vrijmaking uit 1944, was dat een werk van God of een werk van mensen?' Het sociaal gewenste antwoord was duidelijk: 100% God. Ik vond het niet zo duidelijk en wat me vooral dwars zat, was dat iemand dacht dat hij mijn betrouwbaarheid kon meten met een ja/nee antwoord op één enkele vraag. Zo werkt dat niet bij mij – en zo werkt dat niet bij mensen. Maar goed.

Het enige goede antwoord is natuurlijk: dat de vrijmaking en alles wat er gebeurt in en rond de kerk 100% werk van God is en 100% werk van mensen. En ergens vind ik dat antwoord al in de Heidelbergse Catechismus. 'Wat geloof je van de kerk? Dat de Zoon van God uit het hele menselijke geslacht een gemeente vergadert, beschermt en onderhoudt.' De Zoon van God is het die het doet; het is zijn werk. Maar Hij moet het doen met het materiaal dat voorhanden is, echte mensen. En geloof me, Hij weet wat voor vlees Hij in de kuip heeft; het is zijn eigen vlees en bloed.

Dus over die kerk gaat het vanmiddag: helemaal mensenwerk, helemaal Gods werk. En het gaat erover dat ik van die kerk een levend lid ben en eeuwig zal blijven. Er zijn genoeg redenen om geen lid van de kerk te blijven, of niet van deze kerk. Dat begint hiermee: als de kerk Gods werk is, moet je wel eerst in Hem geloven – en kan dat nog wel? Vervolgens: als de kerk ook mijn werk is, dan moet ik wel op zoek naar een kerk die bij mij aansluit – en is dat wel hier? En dan nog zo wat: de kerk verandert, soms langzaam, soms snel, maar er verandert van alles – en is het dan jouw kerk nog wel, of ook de kerk van God?

Ik heb een jaar of twintig geleden besloten dat ik niet weg ga bij deze kerk. Dat had voor mij alles te maken met die vrijmaking en al die andere ruzies in de kerk, waarbij mensen bij elkaar weggaan. Als je eerlijk kijkt, zie je steeds weer hoeveel menselijk gedoe daarin zit, in die zoektocht naar een steeds betere kerk. Dus kies ik ervoor: ik blijf gewoon. Tegelijk neem ik daarmee de verantwoordelijkheid op me voor deze kerk, plaatselijk en landelijk, om er iets moois van te maken, een mooie kerk. Maar goed, daar begint het dan: is dat een kerk met meer of minder opwekking, met wel of geen vrouwelijke dominees, met een open of gesloten avondmaal?

Ik ga vanmiddag niet in op allerlei onderwerpen. Ik geef je drie kenmerken van een echte kerk aan de hand van Psalm 145. Dit is waarom er een kerk is en dit is waar een kerk mooi van wordt. Zolang dit er is is er een kerk en zo lang er zo'n kerk is kan dat jouw kerk zijn. Het gaat in de kerk om aanbidding, voorbede en lege handen. Het gaat in de kerk om aanbidding, voorbede en lege handen. Dat is het ABC van de kerk – letterlijk, want Psalm 145 is één van de alfabet-psalmen. Dat is waarom er een kerk is en dat is waar een kerk mooi van wordt. Zolang dat er is, is er een kerk en zo lang er zo'n kerk is kan dat jouw kerk zijn.

[2] Aanbidding. De kerk is de plek voor de lof op God. Daar passen lovende handen bij. Als dat het eerste is wat ik noem, dan ga ik dus aan de vraag of God bestaat voorbij. Daar zit wel een gedachte achter, of eigenlijk een ervaring. Kijk, als God is wie de Bijbel zegt dat Hij is, is Hij groter dan u en ik. Maar dan is Hij ook groter dan mijn verstand en dat ik Hem niet precies logisch kan bewijzen zegt misschien meer over mijn logica dan over Hem. Maar tegelijk, als ik ben wie de Bijbel zegt dat ik ben, dan helpt het ook niet als ik op zoek ga naar ervaringen die onomstotelijk op Hem wijzen. Want zelfs in mijn mooiste ervaringen zit zomaar zonde. En ergens: als het eerste kenmerk van de kerk is, dat het de plek is waar we God loven, dan erkennen we dat juist: Hij gaat aan ons vooraf.

Maar wie zegt de Bijbel dan dat God is? Oké, Psalm 145, 7-8: **[3]** 'Genadig en liefdevol is de Heer, hij blijft geduldig en groot is zijn trouw. Goed is de Heer voor alles en allen, hij ontfermt zich over heel zijn schepping.' Het is wel leuk om hier nog even twee teksten naast te zetten. Exodus 34, 6: 'De Heer ging voor Mozes langs en riep uit: 'De Heer! De Heer! Een God die liefdevol is en genadig, geduldig, trouw en waarachtig.' En nog één, Psalm 103, 8: 'Liefdevol en genadig is de Heer, hij is geduldig en groot is zijn trouw.' Af en toe hoor je zeggen dat het Oude Testament vol is van Gods toorn en het Nieuwe van zijn liefde. Maar dit visitekaartje heeft God al aan Mozes afgegeven en David heeft het opgenomen. Dit is wie God is.

[4] En daar moet van gezongen worden. 'God, ik adem om van u te zingen,' dat is de eerste regel van Psalm 145 in Psalmen voor nu. Het is ook de titel van de uitgaven van de complete teksten van Psalmen voor nu: Adem om van u te zingen. En het is niet alleen David die hierop uitkomt. Het is net zo goed de conclusie van Job: 'De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de naam van de Heer zij geprezen,' en van Paulus: 'Laat de Heer uw vreugde blijven; ik zeg u nogmaals: wees altijd verheugd.' Begrijp me goed: jij en ik weten dat dit niet vanzelf gaat. En ook: dat het geen zin heeft om jezelf te overschreeuwen als je in de put zit. Het punt is dit: juist als alles donker is, zoek je het licht bij God. En het kan zijn dat het nog even gaat duren, maar ik zal God, mijn God, weer loven.

En daarom blijf ik bij de kerk, omdat ik daaraan mee wil doen. Psalm 145: **[5]** 'Laat geslacht na geslacht van uw schepping verhalen, uw machtige daden verkondigen. Laten zij spreken over de glorie van uw majesteit, ook ik wil uw wonderen bekendmaken. Laten zij getuigen van uw geduchte daden, ook ik wil van uw grootheid vertellen.' Los van al die mensen die wel en niet in God geloven of wel en niet in iets geloven, dit is wat ik ga blijven doen. Hij is mijn God en Hij is jouw God en Hij is de God van iedereen. Ik ga Hem blijven loven. En natuurlijk blijf je denken over in welke vorm je dat dan doet en door wie en wanneer en natuurlijk blijven we het van harte met elkaar oneens over al die vragen. Maar dat alleen omdat we het hierover eens zijn: ik ga mijn God blijven loven, mijn stem als één van de vele. Of van de weinige. Maar ik blijf. Ik blijf jouw en mijn God loven.

[6] De kerk is de plek voor de lof op God, dat is de aanbidding. De kerk is ook de plek voor het bidden tot God, de voorbede. En daarbij passen gevouwen handen. Er zijn kerken waar de kerk zelf een belangrijke rol heeft als medium tussen God en mensen. Ik hoop dat ik het goed weergeef, maar ik denk dat in de Roomse visie op de kerk, de kerk een soort middelaar is tussen God en mensen. Door middel van heilige mensen, zoals de Paus en alle andere priesters, en door middel van heilige rituelen, zoals de doop en het avondmaal, deelt de kerk namens God het heil uit aan de mensen.

De kerken van de Reformatie moesten daar niet zoveel van hebben. In de kerkvisie van hervormde kerken staat de Bijbel als woord van God zelf centraal. Het gaat niet om de dominee, het gaat om dat woord. En dan om de sacramenten, maar dan alleen zoals ze in dat woord beschreven worden, en niet als een soort aparte automatische heilskanalen. En dan nog de tucht, als derde kenmerk van een echte kerk. En bij dat alles een heleboel persoonlijke verantwoordelijkheid, veel meer dan in de Roomse kerk. De Catechismus zegt: 'Ik geloof dat ik van deze kerk een leven lid ben.' En ook: '[Ik geloof] dat de gelovigen allen samen en ieder persoonlijk een band met Christus hebben.' Weg met de kerk als bemiddelaar.

Ik wilde voorstellen om de kerk wel weer een meer bemiddelende rol te geven, maar dan andersom. De kerk is geen medium tussen God en mensen, maar tussen mensen en God. Het punt hier is dit: de hele schepping komt pas tot z'n recht als de hele schepping God looft, alles en iedereen. Maar niet alles en iedereen looft God. Het punt is dit, volgens Psalm 145: **[7]** 'Een steun is de Heer voor wie is gevallen, wie gebukt gaat richt hij op. Allen zien hoopvol naar u uit, u geeft voedsel, op de juiste tijd. Gul is uw hand geopend, u vervult het verlangen van alles wat leeft.' Maar niet alles en iedereen heeft dat door of ervaart dat. Wat nu?

[8] Wat nu? De kerk. Ik weet eigenlijk niet eens of mijn buurman God kent of dat hij gelooft dat hij bestaat. Ik hoop eigenlijk dat jij daar wat beter in bent, in het kennen van je burens. Ik weet wel dat hij ziek is, mijn buurman, en dat ik dus voor hem kan bidden. Of dat ik God namens mijn andere burens kan danken dat ze elke dag zo lekker eten. En dan gaat het me niet om een effect, dat zij in God gaan geloven ofzo. Het gaat erom dat God God is en goed voor heel zijn schepping en dat wij Hem daarom namens de hele schepping danken. En het gaat erom dat God God is en zorgt voor heel zijn schepping en dat wij daarom namens de hele schepping bij Hem voorbede doen.

[9] Het is een boek van Stefan Paas geweest dat me de ogen voor deze kant van kerkzijn heeft geopend. Dat is zijn boek *Vreemdelingen en priesters* uit 2015. Het plaatje is niet dat er in de kerk bepaalde heilige mensen zijn die namens God naar jou toekomen. Het plaatje is dat de kerk uit mensen bestaat, heilige mensen, die namens alle mensen naar God toekomen. Het doet er niet zo heel veel toe of die mensen dat wel of niet weten. Het doet er vooral toe dat God het weet. De kerk is er om voorbede te doen voor de mensen om ons heen, voor coalitieonderhandelingen en voor bootvluchtelingen, voor alle hufters en voor alle slachtoffers.

[10] En dat is de kerk waar ik bij blijf horen. Ik geloof in God, ik ken Hem als genadig en liefdevol, geduldig en groot van trouw. En zo ken ik Hem niet alleen, soms zie ik zelfs dat Hij echt zo is. Ik zie dat vooral als ik op Jezus Christus let. Daarom kom ik ook steeds bij Hem terug met wat mij dwarszit, wat mij belemmert om met Hem te leven. Maar als ik iets van Hem geleerd heb is dat het nooit alleen om mijzelf kan gaan. Ik maak deel uit van zijn schepping en van de mensheid die Hij heeft bedacht. Zolang die schepping en zolang mensen in die schepping nog kapot gaan, zijn we nog niet klaar, Hij niet en ik ook niet. Dus ik blijf en ik blijf bidden.

De kerk, als plek van aanbidding, van voorbede en dan nog van lege handen. In Psalm 145 staat het zo: **[11]** 'Gul is uw hand geopend, u vervult het verlangen van alles wat leeft.' En: 'Hij vervult het verlangen van wie hem eren, hij hoort hun klacht en komt te hulp.' Je hebt je lof bij God gebracht, namens jezelf en de rest van de wereld. Je hebt je vragen bij Hem neergelegd, namens jezelf en de rest van de wereld. En je gaat niet met lege handen naar huis, want Hij vervult het verlangen van wie hem eren en van alles wat leeft. Maar Hij vervult, en wat Hij vult zijn lege handen.

[12]

Dat hebben we dus na tweeduizend jaar nog steeds niet door. De kerk, dus dat zijn wij, wij hebben altijd door een wonderlijk verlangen naar zekerheid gehad, een behoefte om iets in handen te houden. Heel lang geleden kreeg de kerk de kans om de staatgodsdienst van het Romeinse rijk te worden. Dat had zo z'n voordelen, dat begrijp je, financieel, qua zekerheid. Maar het had ook nadelen. Vooral dat je vergeet dat je voor God staat met lege handen. Ik wou dat ik kon zeggen waar vandaag het gevaar zit, waar we houvast zoeken buiten God. Maar ja, dat soort dingen zie je alleen achteraf.

Maar ik heb wel een idee voor hoe je hiermee om kunt gaan, hoe je voorkomt dat je lege handen toch houvast zoeken buiten God. Psalm 145 zegt: God vervult het verlangen van alles wat leeft. Volgens mij weet ieder voor zichzelf wel een beetje wat je verlangen voor jezelf is. En iets concreter: volgens mij heeft ieder voor zich ook wel aardig helder met wat voor verlangen je naar de kerk komt. Je kent wel ongeveer de voorwaarden waaraan een kerk of ook een kerkdienst of ook God zelf aan moet voldoen, zodat het aan jouw wensen voldoet. Maar volgens mij is dat net niet wat deze Psalm bedoelt.

Je komt bij God met je lof en je komt bij God met je vragen. Maar je komt bij God. Als Hij werkelijk God is en als Hij werkelijk God is voor jou, ligt het dan niet voor de hand om niet naar je lege handen te kijken of Hij ze al vult met wat jij wilt, maar van je handen omhoog naar God? Dit is wat ik van Hem gehoord heb: 'Genadig en liefdevol is de Heer, hij blijft geduldig en groot is zijn trouw.' Ik moet eerlijk zeggen dat ik een heleboel wensen en verwachtingen heb, dat als God die niet vervult, dan bewijst dat nog echt niet dat Hij niet genadig is en liefdevol, en geduldig en trouw.

Ik begon de preek met dat verhaaltje over de vrijmaking: werk van mensen of werk van God? Het gewenste antwoord was: werk van God. Mijn antwoord is en blijft: alles in de kerk is werk van God en werk van mensen. Maar ergens begrijp ik dat verlangen wel, naar het zien van het werk van God. Maar wat ik je meegeef vandaag is dit: laat dat alsjeblieft over aan God. Hij zal zich laten zien, want Hij is de God die je verlangen vervult. Maar in de kerk en ook daarbuiten: doe niet alsof jij bepaalt hoe en wanneer Hij dat moet doen. Blijf naar de kerk komen met lege handen.

Amen.